

การเสริมพลังครูภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านเครือข่ายความร่วมมือจัดการศึกษาเพื่อสร้างอาชีพของ
ศูนย์วังเตือน อาคมสุรทัณฑ์ ศูนย์ฝึกอาชีพราษฎรตามพระราชดำริ
สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
จังหวัดอุทัยธานี

Empowering Local Wisdom Teachers through Cooperation Network
Management Education for Career Building of Wongdean Akomsurathan
Center Vocational Training Center of Thai People under the Royal Initiative
Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn in Uthai Thani

นภัทร ภัทร์ธเอก*

Naphat Phattaraeak

สันติ ศรีสวนแดง**

Sunti Srisuantang

อภิชาติ ใจอารีย์**

Apichart Jai-Aree

Received : January 16, 2025

Revised : April 10, 2025

Accepted : May 15, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบท ขั้วเคลื่อน และสังเคราะห์กรอบแนวทางการเสริมพลังครูภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านเครือข่ายความร่วมมือจัดการศึกษาเพื่อสร้างอาชีพของศูนย์วังเตือนฯ วิธีการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาบริบทครูภูมิปัญญาท้องถิ่นเก็บข้อมูลโดยการวิเคราะห์เอกสาร และสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 30 คน ได้แก่ ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้เข้าอบรมการสร้างอาชีพ และคนในชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ระยะที่ 2 ขั้วเคลื่อนการเสริมพลัง

*นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Doctor of Philosophy Student in Human and Community Resource Development

Graduate School, Kasetsart University(Corresponding Author) e-mail: naphat.pha@ku.th

**อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Lecturer in Human and Community Resource Development Program, Graduate School, Kasetsart University

ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น มี 3 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นวางแผน จัดเวทีสนทนากลุ่มวางแผนเสริมพลังครูภูมิปัญญากับผู้มีส่วนร่วมจากหลายฝ่าย รวมจำนวน 30 คน ขั้นปฏิบัติการ และสังเกต ผู้ที่มีส่วนร่วมร่วมกันปฏิบัติการด้วยการออกแบบหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผล โดยใช้แบบประเมินความรู้ และผลงาน ที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.05 และค่าความเชื่อมั่น 0.08 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 3 สังเคราะห์กรอบแนวทางการเสริมพลังครูภูมิปัญญาท้องถิ่น เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผลการวิจัยพบว่าครูภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความเชี่ยวชาญด้านศิลปะการทำอาหาร และศิลปหัตถกรรม มีการถ่ายทอดความรู้ด้วยการบรรยาย และสาธิต พบปัญหาด้านการสอน ได้แก่ 1) ขาดผู้สืบทอด 2) ครูมาสอนไม่ต่อเนื่อง 3) ขาดสื่อการสอน 4) ขาดการทวนสอบองค์ความรู้ และ 5) จำนวนผู้เรียนน้อย เครือข่ายได้ร่วมกันขับเคลื่อนการเสริมพลังครูภูมิปัญญาท้องถิ่น และออกแบบแผนกิจกรรมการแหงหยวก พบว่าผู้เรียนมีความรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ผลงานการแหงหยวกพอใช้ ผลการสังเคราะห์ได้กรอบแนวทางการเสริมพลังครูภูมิปัญญาท้องถิ่นเชิงระบบประกอบด้วย ผู้นำการเปลี่ยนแปลง เครือข่ายพันธมิตร พหุปัจจัย และกระบวนการ

คำสำคัญ : การเสริมพลัง / ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น / เครือข่ายความร่วมมือ

ABSTRACT

This study aimed to explore the context, implement strategies, and develop a framework for empowering local wisdom educators through a collaborative network for educational management and career development at the Wongdean Akomsurathan Center. The research methodology was divided in to 3 phases. The first phase involved studying the context of local wisdom teachers through documentary analysis, followed by in-depth interview, semi-structured interviews with 30 informants, including local wisdom teachers, vocational training participants and community members. Data analysis thought content analysis. The second phase focus on empowering local wisdom teachers and included 3 steps: a planning stage, where a focus group of 30 participants from various sectors collaborated to design an empowerment strategies; an action and observation stage, where stakeholders worked together to design a curriculum, organize learning activities and conduct evaluations. Two assessment tools measuring knowledge and performance were developed. These tools has an index of content validity 0.05 or higher, yielding a reliability coefficient of 0.8. Data. Analyzed using mean and standard deviation. The third phase involved synthesizing a framework for empowering local wisdom teachers, which was validated through expert interviews. The research findings revealed that local wisdom possessed deep expertise in the fields of culinary art and craftsmanship. These Knowledge were transferred through lectures and

demonstrations. Several challenges were identified in teaching process, including: 1) a lack of successors, 2) inconsistent availability of local wisdom teachers 3) insufficient teaching materials, 4) absence of knowledge assessment and 5) a low number of students. The network has collaborated to drive the empowerment of local wisdom teachers and designed activities plan, Taeng Yuak (banana stalk carving arts). The results indicated that learners' post-training knowledge has significantly improved to compare to their pre-training levels. Furthermore their performance in banana stalk carving was rated as satisfactory. Based on this findings, a systematic framework for empowering local wisdom teachers was developed. The framework included four key component, change agents, partner network, multiple influencing factors, and operational process.

Keywords : Empowerment / Local Wisdom Teachers / Cooperation Networks

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดอุทัยธานีมีลักษณะอันโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ มีทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย ทั้งในด้านศาสนา วิถีชีวิต ศิลปะ ประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิม อีกทั้งยังมีองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในหลายสาขาวิชา ได้แก่ ภูมิปัญญาด้านอาหาร ผ้าทอ ศิลปหัตถกรรม ด้านทุนบุคคล อาทิ ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นและให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมสนับสนุนอนุรักษ์สืบสานมรดกทางภูมิปัญญาศิลปะท้องถิ่นศาสนาประเพณี และ วัฒนธรรมชุมชน เพื่อการสืบสาน รักษา ต่อยอดผ่านกระบวนการทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยแหล่งเรียนรู้ด้านวิถีชีวิต และประเพณีวัฒนธรรมชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญของจังหวัดอุทัยธานีคือ ศูนย์วังเดือน อาคมสุรทัณฑ์ ศูนย์ฝึกอาชีพราษฎรตามพระราชดำริ มีที่ตั้งอยู่กลางตัวเมืองจังหวัดอุทัยธานี

ศูนย์วังเดือน อาคมสุรทัณฑ์ มีหลักการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพและทักษะของประชาชนในพื้นที่จังหวัดอุทัยธานีรวมทั้งจังหวัดใกล้เคียงผ่านกระบวนการจัดการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญต่อการศึกษาค้นคว้าวิจัย และพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อการต่อยอดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่กำลังจะสูญหายมาสืบสานผ่านกระบวนการจัดการศึกษาเพื่อสร้างอาชีพโดยนำความรู้มาถ่ายทอดให้แก่เยาวชน นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป ให้ความสำคัญกับครูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อยู่ในชุมชนซึ่งถือเป็นผู้ที่มีความสำคัญ และเป็นกำลังหลักสำคัญในการจัดการความรู้ภูมิปัญญา การดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อสร้างอาชีพในรูปแบบหลักสูตรระยะสั้นที่ผ่านมา ศูนย์วังเดือน อาคมสุรทัณฑ์ ประสบกับปัญหาวิทยาการซึ่งเป็นครูภูมิปัญญาท้องถิ่นขาดทักษะในการจัดการเรียนรู้ และการถ่ายทอดความรู้ (Wongdean Akomsurathan Center, 2019) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Charoenchim and Deelers (2020) การจัดการเรียนการสอนบางครั้งมีการเชิญปราชญ์ หรือ

ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสอนแต่บางท่านยังขาดทักษะในการถ่ายทอดความรู้ และ Phusee-orn (2018) ที่พบว่า ครูภูมิปัญญาขาดทักษะ และประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจ หากได้มีการศึกษา แนวทางการสร้างขวัญกำลังใจ แรงจูงใจ รวมทั้งการสนับสนุนปัจจัยที่ช่วยเสริมพลังครูภูมิปัญญาท้องถิ่นในการ ปฏิบัติหน้าที่จะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน (Office of the Education Council, 2011)

การเสริมสร้างพลังอำนาจให้แก่ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเสมือนแรงจูงใจที่ช่วยกระตุ้นให้ครูปฏิบัติงานได้ ตีมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Anu-Ekjit (2017) และ Chomsavai (2020) ที่กล่าวว่าการ เสริมสร้างพลังอำนาจเป็นการช่วยให้บุคคลเกิดความตระหนักรู้ในคุณค่า และความสามารถทั้งของตนเอง และ ผู้อื่น ทำให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรในภาพรวม ทำให้มีความรับผิดชอบ มีความมุ่งมั่นในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีเป้าหมายในชีวิต เกิดความตระหนักในภาระหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง และสามารถจัดการกับ สถานการณ์ต่างๆ ได้ดี แสดงความคิดเห็น และความรู้สึกของตนเองอย่างเปิดเผย เต็มใจรับฟังความคิดเห็นของ ผู้อื่นเพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาตนเอง (Ruchirat, 2015) ซึ่ง Suajoy (2021) มองว่าเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับ การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญต่อการยกระดับความรู้ และพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องเพื่อ เพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน อย่างไรก็ตามการเสริมสร้างพลังอำนาจให้แก่ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น มิใช่ เกิดขึ้นได้จากการพัฒนาด้วยการฝึกอบรมแต่เพียงอย่างเดียวแต่ต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง และจำเป็นต้องมีปัจจัย ที่สำคัญหลายอย่างประกอบกัน (Wintachai, 2021) ดังนั้นจึงควรได้ระดมสรรพกำลังสร้างความร่วมมือเชื่อมโยง เครือข่ายพันธมิตรซึ่งเป็นทุนทางสังคมเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อสร้างแรงหนุนเสริมพลังให้แก่ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมเป็นเจ้าของ ร่วมรับผลประโยชน์ ซึ่งเป็นดัง พลังศรัทธา พลังอำนาจ ที่ช่วยเสริมสร้างพลังชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

โจทย์ของงานวิจัยนี้มุ่งแสวงหาแนวทางการเสริมพลังครูภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยผ่านเครือข่ายภาครัฐ ภาค ประชาสังคม ภาคเอกชน อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างศักยภาพครูภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ถ่ายทอดองค์ความรู้ไปสู่ ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การสืบสาน รักษา และต่อยอดภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาอาชีพได้อย่าง มั่นคง และยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบท ขั้วเคลื่อนไหว และสังเคราะห์กรอบแนวทางการเสริมพลังครูภูมิ ปัญญาท้องถิ่นผ่านเครือข่ายความร่วมมือจัดการศึกษาเพื่อสร้างอาชีพของศูนย์วงเดือน อาคมสุรทัณฑ์ ศูนย์ฝึก อาชีพราษฎรตามพระราชดำริฯ จังหวัดอุทัยธานี

กรอบแนวคิดการวิจัย

ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นถือเป็นฟันเฟืองหลักสำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้ การจัดการศึกษาให้มี ประสิทธิภาพจำเป็นต้องกระตุ้นเสริมให้แสดงความรู้ความสามารถเฉพาะตัวออกมาได้อย่างเต็มตามศักยภาพ

ปัจจัยอันจะช่วยให้การขับเคลื่อนการเสริมพลังดังกล่าวสัมฤทธิ์ผล จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจาก ภาคีเครือข่ายตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมไว้ในมาตรา 8 (2) ว่าให้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาบริบทครูภูมิปัญญาท้องถิ่นของศูนย์วังเดือน อาคมสุรทัณฑ์ เก็บข้อมูลโดยการวิเคราะห์เอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา สัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้างเป็นแนวคำถามกับผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยคัดเลือกมาจากผู้ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นครูภูมิปัญญาท้องถิ่นของศูนย์วังเดือนฯ มีจำนวนทั้งสิ้น 20 คน ผู้เข้าอบรมการสร้างอาชีพ คัดเลือกมาจากผู้เรียนที่เคยเข้ารับการอบรมในหลักสูตรระยะสั้นของศูนย์วังเดือนจำนวน 5 หลักสูตร หลักสูตรละ 1 คนรวมทั้งสิ้น 5 คน และคนในชุมชนที่เป็นคนพื้นถิ่นเคยมีส่วนร่วมในกิจกรรมของศูนย์วังเดือน 5 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 30 คน

ระยะที่ 2 การขับเคลื่อนการเสริมพลังครูภูมิปัญญาท้องถิ่น มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นวางแผน จัดเวทีสนทนากลุ่มวางแผนเสริมพลังครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น 5 คน ผู้บริหาร 1 คน เจ้าหน้าที่ 5 คน ครูประจำศูนย์วังเดือนฯ 5 คน คณะกรรมการสถานศึกษา 3 คน คณะกรรมการขับเคลื่อน 2 คน ภาศีเครือข่าย ประกอบด้วย ภาคประชาสังคม 1 คน ภาคเอกชน 1 คน ภาคการศึกษา 3 คน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2 คน และผู้เรียน 2 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน

2) ขั้นปฏิบัติการ และสังเกตผลการปฏิบัติ ผู้ที่มีส่วนร่วมได้ร่วมกันปฏิบัติการด้วย 1) การออกแบบหลักสูตรหนุนเสริมศักยภาพครูภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) การประเมินผล โดยใช้แบบประเมินที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม ตั้งแต่ 0.05 ขึ้นไปจำนวน 2 ชุด ได้แก่ แบบประเมินความรู้ ใช้ประเมินกับผู้เรียนทั้งก่อน และหลังเรียน แบ่งเป็น 2 ตอน ตอนละ 8 ข้อ ตอนที่1 มีลักษณะจับคู่คำถามกับคำตอบ ตอนที่2 เรียงลำดับขั้นตอนจากภาพ และแบบประเมินผลงาน โดยครูภูมิปัญญาการแทงหยวกเป็นผู้ประเมินคุณภาพผลงานตามรายการ 5 ระดับ นำแบบประเมินที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะชุมชนใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.8 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสรุปพรรณนาประกอบคำบรรยาย

3) ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ จัดเวทีให้ผู้ที่มีส่วนร่วม ได้แก่ ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ ครูประจำศูนย์วังเดือน อาคมสุรทัณฑ์ คณะกรรมการสถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อสะท้อนผลของการจัดกิจกรรมการเสริมพลังครูภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยสรุปพรรณนาประกอบคำบรรยาย

ระยะที่ 3 สังเคราะห์กรอบแนวทางการเสริมพลังครูภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านเครือข่ายความร่วมมือจัดการศึกษาเพื่อสร้างอาชีพของศูนย์วังเดือนฯ ดำเนินการโดยการร่างกรอบแนวทาง ตรวจสอบ และยืนยันด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ในการนำไปใช้ โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 6 คน เป็นผู้เชี่ยวชาญจากกรมส่งเสริมการเรียนรู้ 1 คน ผู้เชี่ยวชาญจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด 1 คน ผู้เชี่ยวชาญสาขาศิลปหัตถกรรมการแทงหยวก 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น 3 คน และสรุปสังเคราะห์กรอบแนวทางการเสริมพลังครูภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านเครือข่ายความร่วมมือจัดการศึกษาเพื่อสร้างอาชีพของศูนย์วังเดือนฯ

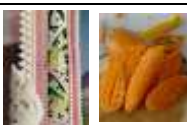
สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ผลการศึกษาบริบทครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้วิจัยนำเสนอบริบทครูภูมิปัญญาท้องถิ่นดังต่อไปนี้
ประเภทขององค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากการศึกษาองค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาท้องถิ่นพบว่า มี 4 ประเภทได้แก่ 1) กลุ่มภูมิปัญญาอาหารคาวหวาน 2) กลุ่มภูมิปัญญาศิลปหัตถกรรม 3) กลุ่มภูมิปัญญาการเล่นพื้นบ้าน 4) กลุ่มภูมิปัญญาการเพาะเลี้ยงปลาในกระชัง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประเภทขององค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาท้องถิ่น

ชื่อประเภท	ตัวองค์ความรู้	ภาพตัวอย่าง
1.กลุ่มภูมิปัญญาอาหารคาวหวาน	ขนมข้าวตูปูนมกข นมข้าวโป่ง หมี่กรอบโบราณ การแปรรูปน้ำพริก และสำหรับอาหารคาวหวานบ้านท่าโพ	
2.กลุ่มภูมิปัญญาศิลปหัตถกรรม	การแกะสลักผักผลไม้ การดอกกลายกระดาษทำพวงมโหตร การแทงหยวก	
3.กลุ่มภูมิปัญญาการเล่นพื้นบ้าน	การเล่นพื้นบ้านบ้านท่าโพ	
4.กลุ่มภูมิปัญญาการเพาะเลี้ยงปลาในกระชัง	การเพาะเลี้ยง และแปรรูปปลา	

ปัญหา ความต้องการ และแนวทางการจัดการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากการศึกษาปัญหาความต้องการ และแนวทางการจัดการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาท้องถิ่นพบปัญหา 5 ประเด็น ได้แก่ 1) ขาดผู้สืบทอด 2) ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นมาไม่ได้ต่อเนื่อง 3) ขาดสื่อการสอน 4) ขาดการทวนสอบองค์ความรู้ 5) ผู้เรียนมีน้อยลง โดยผู้มีส่วนร่วมได้ร่วมกันเสนอแนวทางแก้ปัญหา 5 แนวทาง ดังนี้ 1) การสร้างผู้สืบทอด 2) การหาครูภูมิปัญญาท้องถิ่นต้นแบบทดแทน 3) การผลิตสื่อการสอน 4) การทวนสอบองค์ความรู้ 5) การค้นหาผู้เรียนที่สนใจ ดังกล่าวต่อไปนี้

“ครูมีอายุมากอีกหน่อยก็ไปสอนไม่ไหวแล้ว”

“ไม่มีคนขับรถมาส่งก็เลยไม่ได้มาสอน”

“เวลาสอนเนี่ยผู้เรียนนึกภาพตามที่ครูสอนไม่ออก”

“ในบางวิชาครูเป็นครูรุ่นลูกศิษย์ทำให้องค์ความรู้จากการตกหล่นไม่ครบถ้วน”

“อ้อ วิชาพวกเนี้ย มันเป็นวิชาเพื่อการอนุรักษ์ ไม่ใช่วิชาเพื่อเอาไปประกอบอาชีพ ทำให้ไม่ค่อยน่าสนใจเลยไม่ค่อยมีคนเรียน”

สรุปปัญหา ความต้องการ และแนวทางการจัดการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญา ได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ปัญหา ความต้องการ แนวทางการจัดการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. ผลการขับเคลื่อนการเสริมพลังครูภูมิปัญญาท้องถิ่น จากเวทีสนทนากลุ่มผู้วิจัยได้นำผลการศึกษา ปัญหา ความต้องการ แนวทางการจัดการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาท้องถิ่นมานำเสนอ ผู้มีส่วนร่วมได้ร่วมกันนำผลที่ได้จากการศึกษามาออกแบบการเสริมพลังครูภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีมติร่วมกันออกแบบกิจกรรมชื่อว่า

“โครงการอบรมศิลปหัตถกรรมการแทงหยวกโดยใช้สื่อประกอบการบรรยาย และสาธิต” มีหัวข้อ วัตถุประสงค์ ผู้เรียน เนื้อหา กิจกรรม และการประเมินผล ดังคำกล่าวต่อไปนี้

“จากปัญหาในบางข้อศูนยฯดำเนินการไปแล้ว แต่มีอยู่หนึ่งข้อที่อยู่ในใจตรงใจอยากทำสื่อในวิชาศิลปหัตถกรรมการแทงหยวก”

“เวลาสอนผู้เรียนจะไม่เข้าใจเนื่องจากผู้เรียนจะนึกภาพตามเราไม่ออกต้องการสื่อการสอนเพื่อจะเสริมให้การเรียนการสอนสะดวกขึ้น”

“เรียนแทงหยวกถ้ามีสื่อเป็นสิ่งที่ดีที่จะเปิดศึกษาดูได้ง่าย แล้วกลับมาเปิดทบทวนได้ด้วย”

“สื่อประกอบการสอนมีประโยชน์มีความสำคัญเข้ากับยุคสมัย สะดวกในการเรียนจะเรียนตอนไหนก็ได้”

“การทำสื่อประกอบการสอนแทงหยวกเหมาะสมที่สุดเพราะวิชาการแทงหยวกเป็นวิชาโบราณเก่าแก่สมควรแก่การอนุรักษ์ไว้เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาและสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นตลอดไป”

“เห็นด้วยที่จะทำสื่อการเรียนการสอนวิชาแทงหยวกเพื่อเก็บองค์ความรู้ของครูบาอาจารย์รุ่นใหญ่ไว้ เพราะเป็นวิชาที่ถ่ายทอดยากความรู้ส่วนใหญ่อยู่ในตัวครู ถ้าถ่ายทอดออกมาได้รูปของสื่อได้จะดีมาก”

ชื่อกิจกรรม	โครงการพัฒนาสื่อเพื่อหนุนเสริมการบรรยาย และสาธิตของครูภูมิปัญญาวิชาการแทงหยวกโดยความร่วมมือของเครือข่ายความร่วมมือจัดการศึกษาเพื่อสร้างอาชีพ ของศูนย์ฯวงเดือนฯ
วัตถุประสงค์	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อหนุนเสริมการถ่ายทอดความรู้วิชาการแทงหยวกของครูภูมิปัญญาให้เกิดการเผยแพร่องค์ความรู้การแทงหยวกของครูภูมิปัญญาได้อย่างเต็มตามศักยภาพ โดยการพัฒนาสื่อประกอบการบรรยายและสาธิต 2. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐานในวิชาศิลปหัตถกรรมการแทงหยวก
ผู้เรียน	ผู้ที่สนใจในภูมิปัญญาศิลปหัตถกรรมการแทงหยวก
เนื้อหา	เนื้อหาแบ่งออกเป็นบทเรียนขั้นพื้นฐานทั้งหมด 3 บท ได้แก่ บทที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการแทงหยวก บทที่ 2 การแทงหยวกลายพื้นฐาน บทที่ 3 การแทงหยวกลายน่องสิงห์ และลายประจำยาม
กิจกรรม	การบรรยายประกอบการสาธิต โดยใช้สื่อที่พัฒนาขึ้นประกอบการสอน และการลงมือปฏิบัติจริง
การประเมินผล	<p>การประเมินผลแบ่งออกเป็น 2 ส่วนได้ 1) การประเมินความรู้ความสามารถของผู้เรียนการแทงหยวกโดยใช้</p> <p>1.1 แบบประเมินความรู้พื้นฐานการแทงหยวก เป็นแบบประเมินชนิดจับคู่จำนวน 10 ข้อ 1.2 แบบประเมินผลงานการแทงหยวกแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ 2) การประเมินความพึงพอใจ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของผู้เรียนที่มีการเรียนการสอน และสื่อที่พัฒนาขึ้น โดยใช้ 2.1 แบบประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนการสอน 2.2 แบบประเมินความความพึงพอใจสื่อประกอบการบรรยายและสาธิตการแทงหยวก</p>

ภาพที่ 3 แผนการเสริมพลังครูภูมิปัญญา

ผลการเสริมพลังครูภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านเครือข่ายความร่วมมือจัดการศึกษาเพื่อสร้างอาชีพ
จากการศึกษาผลการเสริมพลังครูภูมิปัญญาท้องถิ่นตามโครงการพัฒนาสื่อเพื่อหนุนเสริมการ
บรรยาย และสาธิตของครูภูมิปัญญาการแทงหยวกโดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายความร่วมมือจัดการศึกษาเพื่อ
สร้างอาชีพของศูนย์วังเดือน อาคมสุรทัศน์ มีผลดังต่อไปนี้

ความรู้ในการแทงหยวก

ความรู้พื้นฐานในการแทงหยวกของผู้เรียนพบว่าผู้เรียนมีคะแนนจากการประเมินความรู้ภาพรวม
เฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 8.98 คะแนน ($\bar{X} = 8.98$, S.D. = 0.78) โดยมีคะแนนเฉลี่ยตอนที่ 1 ความรู้พื้นฐานในการ
แทงหยวกเท่ากับ 7.8 คะแนน ($\bar{X} = 7.8$, S.D. = 0.52) และตอนที่ 2 ขั้นตอนในการแทงหยวกเท่ากับ 1.18
คะแนน ($\bar{X} = 1.18$, S.D. = 0.23)

จากการประเมินความรู้พื้นฐานในการแทงหยวกของผู้เรียนพบว่าผู้เรียนมีคะแนนทดสอบภาพรวม
เฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 16.00 คะแนน ($\bar{X} = 16.00$, S.D. = 0.00) โดยมีคะแนนเฉลี่ยตอนที่ 1 ความรู้พื้นฐานใน
การแทงหยวกเท่ากับ 8.00 คะแนน ($\bar{X} = 8.00$, S.D. = 0.00) และตอนที่ 2 ขั้นตอนในการแทงหยวกเท่ากับ
8.00 คะแนน ($\bar{X} = 8.00$, S.D. = 0.00) ซึ่งสูงกว่าก่อนเรียนดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความรู้พื้นฐานในการเรียนศิลปหัตถกรรมการแทงหยวกสกุลช่างอ่างทอง

เนื้อหา	คะแนน			
	ก่อน		หลัง	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ตอนที่ 1 ความรู้พื้นฐานในการแทงหยวก	7.8	0.52	8.00	0.00
ตอนที่ 2 ขั้นตอนในการแทงหยวก	1.18	0.23	8.00	0.00
รวม	8.98	0.78	16.00	0.00

ผลงานการแทงหยวก

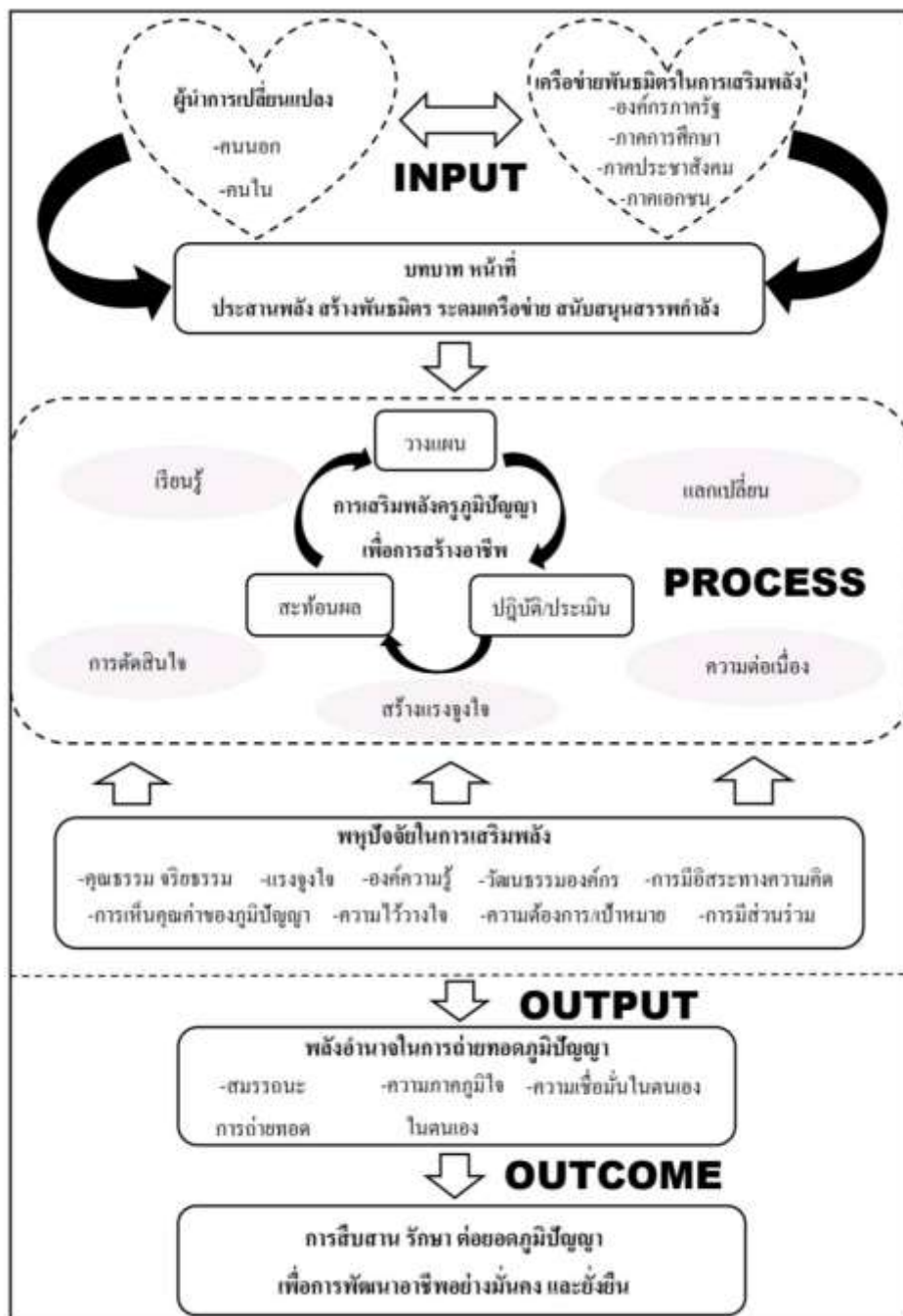
ผลงานการแทงหยวกของผู้เรียนโดยครูภูมิปัญญามีคะแนนเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับพอใช้ ($\bar{X} = 2.97$,
S.D. = 0.17) โดยมีรายการประเมินผลงานการแทงหยวกหลายประจายามอยู่ในระดับดีโดยมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด
($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.32) รองลงมาในระดับดีเช่นกันได้แก่ผลงานการแทงหยวกลายพันสามก้านเดี่ยว
($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.48) และอันดับสามระดับพอใช้ได้แก่ ผลงานการแทงหยวกลายน่องสิงห์ ($\bar{X} = 3.01$,
S.D. = 0.03) ตามลำดับดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลงานการแทงหยวก

รายการผลงานการแทงหยวก	$\bar{X}$	S.D.	ระดับผลงาน
1. การแทงหยวกลายพันปลา	2.00	0.00	พอใช้
2. การแทงหยวกลายพันสามกาบเดียว	3.90	0.48	ดี
3. การแทงหยวกลายพันสามกาบซ้อน	2.00	0.00	พอใช้
4. การแทงหยวกลายน่องสิงห์	3.01	0.03	พอใช้
5. การแทงหยวกลายประจายาม	3.95	0.32	ดี
รวม	2.97	0.17	พอใช้

3. ผลการสังเคราะห์กรอบแนวทางการเสริมพลังครูภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากการสะท้อนผลการเสริมพลังครูภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยเครือข่ายความร่วมมือจัดการศึกษาเพื่อสร้างอาชีพของศูนย์วงเดือน อาคมสุทัศน์ ผู้วิจัยได้นำมาร่างเป็นกรอบแนวทาง และนำไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ มีผลการพิจารณาอยู่ในระดับดีมาก โดยสามารถสรุปได้ว่าการเสริมพลังครูภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านเครือข่ายความร่วมมือจัดการศึกษาเพื่อสร้างอาชีพของศูนย์วงเดือน อาคมสุทัศน์ ประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และผลลัพธ์ โดยปัจจัยนำเข้าประกอบไปด้วย 2 ฝ่ายได้แก่ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง และเครือข่ายพันธมิตรในการเสริมพลัง 3 ฝ่าย ได้แก่ ภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน มาร่วมกันขับเคลื่อนเพื่อเสริมพลังครูภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยแต่ละฝ่ายจะต้องมีบทบาทหน้าที่ 4 ด้าน อันได้แก่ ประสานพลัง สร้างพันธมิตร ระดมเครือข่าย สนับสนุนสรรพกำลัง โดยขั้นตอนในการดำเนินการขับเคลื่อนการเสริมพลังครูภูมิปัญญาท้องถิ่นมี 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติการพร้อมประเมิน และขั้นสะท้อนผล ซึ่งมีกระบวนการได้แก่ การเรียนรู้ การแลกเปลี่ยน การตัดสินใจร่วมกัน การสร้างแรงจูงใจ และความต่อเนื่องของการดำเนินงาน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดผลผลิต และผลลัพธ์อย่างมีประสิทธิภาพจะต้องคำนึงถึงพหุปัจจัยในการเสริมพลังอัน ได้แก่ คุณธรรม จริยธรรม แรงจูงใจ องค์ความรู้ วัฒนธรรมองค์กร การมีอิสระทางความคิด การเห็นคุณค่าของภูมิปัญญา ความไว้วางใจ ความต้องการ เป้าหมาย การมีส่วนร่วม เพื่อนำไปสู่พลังอำนาจในการถ่ายทอดภูมิปัญญาของครูทำให้ครูมีความสามารถในการถ่ายทอดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบังเกิดประสิทธิผล รวมทั้งครูยังเกิดความภาคภูมิใจ และความมั่นใจในตนเองนำไปสู่ผลลัพธ์ของการจัดการศึกษาเพื่อสร้างอาชีพให้เกิดการสืบสาน รักษา ต่อยอดภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาอาชีพได้อย่างมั่นคง และยั่งยืน ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 กรอบแนวทางการเสริมพลังครูภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านเครือข่ายความร่วมมือจัดการศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้อภิปรายผลโดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าครูภูมิปัญญาท้องถิ่นของศูนย์วังเดือน อาคมสุรทัณฑ์ ศูนย์ฝึกอาชีพราษฎรตามพระราชดำริฯ มี 4 ประเภท ได้แก่ 1) ภูมิปัญญาอาหารคาวหวานอาทิ ขนมข้าวตู ขนมกง ขนมข้าวโป่ง หมี่กรอบโบราณ การแปรรูปน้ำพริก และสำหรับอาหารคาวหวานบ้านท่าโพ 2) ภูมิปัญญาศิลปหัตถกรรมอาทิ การแกะสลักผักผลไม้ การตอกลายกระดาษทำพวงมโหตร และการแทงหยวก 3) ภูมิปัญญาการเล่นพื้นบ้านอาทิ การละเล่นพื้นบ้านบ้านท่าโพ 4) ภูมิปัญญาการเพาะเลี้ยงปลาแรดในกระชังอาทิ การเพาะเลี้ยงปลาแรดในกระชังและการแปรรูป โดยครูภูมิปัญญาท้องถิ่นได้รับองค์ความรู้ดังกล่าวมาจากรุ่นปราชญ์ที่ถูกถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น สอดคล้องกับ Charoenchim and Deelers (2020) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชนที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ นอกจากนี้ยังพบว่าวิธีการที่นิยมใช้ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญา คือ การสาธิตประกอบการบรรยายพร้อมทั้งลงมือปฏิบัติจริง นอกจากนี้ยังพบปัญหาในการจัดการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาท้องถิ่นใน 5 ประเด็น ได้แก่ 1) ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นมีอายุมากส่งผลให้ขาดผู้สืบทอดโดยเฉพาะบางวิชาที่ต้องอาศัยทักษะและใช้ระยะเวลาในการฝึกฝนอาทิ การแทงหยวก การแกะสลัก และการร้อยมาลัย 2) ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่สามารถมาสอนได้หรือมาได้ไม่ต่อเนื่องอันเนื่องมาจากเหตุผลหลายประการอาทิ ไม่มีความสะดวกในการเดินทาง 3) ขาดสื่อการสอนทำให้ผู้เรียนเกิดความไม่เข้าใจขณะครูภูมิปัญญาท้องถิ่นกำลังทำการอธิบายเนื่องจากไม่เห็นภาพทำให้นึกภาพตามไม่ออก 4) ขาดการทวนสอบองค์ความรู้ซึ่งในบางวิชาเป็นครูภูมิปัญญาท้องถิ่นในรุ่นลูกศิษย์ความสมบูรณ์ครบถ้วนขององค์ความรู้ที่ถูกถ่ายทอดจากครูภูมิปัญญาท้องถิ่นต้นแบบอาจมีการตกหล่น 5) ในบางวิชาที่เปิดสอนแต่กลับมีผู้ให้ความสนใจน้อยจึงทำให้ผู้เรียนมีน้อยลงจนเปิดสอนไม่ได้ จาก 5 ปัญหาดังกล่าว ผู้มีส่วนร่วมจึงได้ร่วมกันเสนอแนวทางแก้ปัญหา 5 แนวทางดังนี้ ปัญหาที่ 1 แก้ไขด้วยการสร้างผู้สืบทอด ปัญหาที่ 2 แก้ไขด้วยการหาครูภูมิปัญญาต้นแบบทดแทน ปัญหาข้อที่ 3 แก้ไขด้วยการผลิตสื่อการสอน ปัญหาข้อที่ 4 แก้ไขด้วยการทวนสอบองค์ความรู้โดยครูต้นแบบ ปัญหาข้อที่ 5 แก้ไขด้วยการค้นหาผู้เรียนที่สนใจ ภูมิปัญญาเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่เกิดจากการเรียนรู้ของคนในพื้นที่ชุมชน สังคม ที่มีการรับรู้ และเข้าใจร่วมกัน และมีชื่อเรียกแตกต่างกันไปเช่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย เป็นองค์ความรู้ที่ได้รับการสั่งสมสืบทอดมาจากประสบการณ์ และความสามารถของชาวบ้านอย่างสอดคล้องกับบริบททางสังคมได้แก่ การรวมกลุ่ม และโครงสร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชน รวมทั้งทุนทางธรรมชาติ ที่เอื้อต่อการนำมาแปรรูปให้เป็นผลผลิตทางภูมิปัญญาเพื่อสร้างอาชีพ สร้างรายได้ ที่จะนำมาซึ่งการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจและสังคม ของครอบครัว ชุมชน ตลอดจน ภาพรวมของประเทศในอนาคต (Ruangpon, 2021)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า จากการจัดเวทีสนทนากลุ่มเพื่อขับเคลื่อนการเสริมพลังครูภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านเครือข่ายความร่วมมือจัดการศึกษาเพื่อสร้างอาชีพของศูนย์วังเดือน อาคมสุรทัณฑ์

ศูนย์ฝึกอาชีพราชภัฏตามพระราชดำริฯ จังหวัดอุทัยธานี ผู้มีส่วนร่วมได้ร่วมกันออกแบบแผนการเสริมพลังครูภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยกำหนดกิจกรรม “โครงการอบรมศิลปหัตถกรรมการแทงหยวก” จัดทำสื่อมัลติมีเดียที่มีทั้งภาพและเสียงสำหรับประกอบการบรรยาย และสาธิต เพื่อหนุนเสริมการทำหน้าที่ถ่ายทอดองค์ความรู้การแทงหยวกของครูภูมิปัญญา ซึ่งผลการเสริมพลังครูภูมิปัญญาท้องถิ่นตามโครงการพัฒนาสื่อเพื่อหนุนเสริมการบรรยาย และสาธิตของครูภูมิปัญญาการแทงหยวกโดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายความร่วมมือจัดการศึกษาเพื่อสร้างอาชีพของศูนย์ฯ เดือน อาคมสุรทัณฑ์ มีผลดังต่อไปนี้ 1) ความรู้พื้นฐานในการแทงหยวกของผู้เรียนพบว่ามีคะแนนทดสอบภาพรวมเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 8.98 คะแนน ($\bar{X} = 8.98$, S.D. = 0.78) โดยมีคะแนนเฉลี่ยตอนที่ 1 ความรู้พื้นฐานในการแทงหยวกเท่ากับ 7.8 คะแนน ($\bar{X} = 7.8$, S.D. = 0.52) และตอนที่ 2 ขั้นตอนในการแทงหยวกเท่ากับ 1.18 คะแนน ($\bar{X} = 1.18$, S.D. = 0.23) จากการประเมินความรู้พื้นฐานในการแทงหยวกของผู้เรียนพบว่าผู้เรียนมีคะแนนทดสอบภาพรวมเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 16.00 คะแนน ($\bar{X} = 16.00$, S.D. = 0.00) โดยมีคะแนนเฉลี่ยตอนที่ 1 ความรู้พื้นฐานในการแทงหยวกเท่ากับ 8.00 คะแนน ($\bar{X} = 8.00$, S.D. = 0.00) และตอนที่ 2 ขั้นตอนในการแทงหยวกเท่ากับ 8.00 คะแนน ($\bar{X} = 8.00$, S.D. = 0.00) ซึ่งสูงกว่าก่อนเรียน 2) ผลงานการแทงหยวกของผู้เรียนโดยครูภูมิปัญญามีคะแนนเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับพอใช้ ($\bar{X} = 2.97$, S.D. = 0.17) โดยมีรายการประเมินผลงานการแทงหยวกหลายประจายามอยู่ในระดับดีโดยมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.32) รองลงมาในระดับดีเช่นกันได้แก่ ผลงานการแทงหยวกหลายพันสามกบเดี่ยว ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.48) และอันดับสามระดับพอใช้ได้แก่ ผลงานการแทงหยวกหลายน่องสิงห์ ($\bar{X} = 3.01$, S.D. = 0.03) 3) ผู้เรียนมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.60) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าผู้เรียนพึงพอใจต่อครูภูมิปัญญาการแทงหยวก และเทคนิคและวิธีการสอนของครูภูมิปัญญาการแทงหยวกอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.59 และ $\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.62 ตามลำดับ)

การหนุนเสริมพลังครูภูมิปัญญาการแทงหยวกให้สามารถปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เปี่ยมไปด้วยคุณภาพ เกิดความตระหนักถึงพลังความรู้ที่มีอยู่ในตนเอง ได้แสดงบทบาทความเป็นครูภูมิปัญญามีอาชีพได้อย่างเต็มตามศักยภาพ ถ่ายทอดองค์ความรู้จากประสบการณ์ที่สั่งสมด้วยจิตวิญญาณของความเป็นครู เกิดความภาคภูมิใจ และความเชื่อมั่นในความรู้ความสามารถของตนเอง สอดคล้องกับ Thonglert (2020) ที่กล่าวว่าการสนับสนุนในสิ่งที่เป็เหตุปัจจัย สภาวะการณ์หรือวิธีการต่างๆ ที่ช่วยให้บุคคลนั้นได้พัฒนาความสามารถในการทำงานให้เพิ่มมากขึ้นอย่างริเริ่มสร้างสรรค์ และตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง เป็นการส่งเสริมให้บุคคลนั้นแสดงศักยภาพในการปฏิบัติงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย (Wintachai, 2021) อันจะเกิดเป็นผลดีต่อคุณภาพของผู้เรียนให้มีโอกาสเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ สามารถค้นพบตัวเองตามความสนใจ และความถนัด ทำให้เกิดการพัฒนาทักษะที่มีความสอดคล้องต่อความสนใจ สอดคล้องต่อสภาพวิถีชีวิตสังคมวัฒนธรรมของตนเอง อีกทั้งจะทำให้สังคมไทยก่อเกิดเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างเกิด

ประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งนอกจากผู้เข้าอบรมจะสามารถนำวิชาความรู้ที่ได้รับจากการเข้าอบรมไปร่วมสร้างสรรค์ประโยชน์ให้แก่ชุมชน และสังคมรอบข้างได้แล้ว ยังนำไปฝึกฝนต่อยอดเพื่อประกอบเป็นอาชีพหลัก หรืออาชีพเสริมนำไปสู่การมีรายได้เพิ่ม สร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้ตนเอง และครอบครัวได้ต่อไปอีกด้วย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าการสังเคราะห์กรอบแนวทางการเสริมพลังครูภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านเครือข่ายความร่วมมือจัดการศึกษาเพื่อสร้างอาชีพของศูนย์วงเดือน อาคมสุทธัมภ์ ประกอบด้วย บัณฑิตเข้า กระบวนการ ผลผลิต และผลลัพธ์ โดยบัณฑิตเข้าประกอบไปด้วย 2 ฝ่ายได้แก่ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง และเครือข่ายพันธมิตรในการเสริมพลัง 3 ฝ่ายได้แก่ ภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน มาร่วมกันขับเคลื่อนเพื่อเสริมพลังครูภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยแต่ละฝ่ายจะต้องมีบทบาทหน้าที่ 4 ด้าน อันได้แก่ ประสานพลัง สร้างพันธมิตร ระดมเครือข่าย สนับสนุนสรรพกำลัง โดยขั้นตอนในการดำเนินการขับเคลื่อนการเสริมพลังครูภูมิปัญญาท้องถิ่นมี 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติการพร้อมประเมิน และขั้นสะท้อนผล ซึ่งมีกระบวนการได้แก่ การเรียนรู้ การแลกเปลี่ยน การตัดสินใจร่วมกัน การสร้างแรงจูงใจ และความต่อเนื่องของการดำเนินงาน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดผลผลิต และผลลัพธ์อย่างมีประสิทธิภาพจะต้องคำนึงถึงพหุปัจจัยในการเสริมพลัง อันได้แก่ คุณธรรม จริยธรรม แรงจูงใจ องค์ความรู้ วัฒนธรรมองค์กร การมีอิสระทางความคิด การเห็นคุณค่าของภูมิปัญญา ความไว้วางใจ ความต้องการ เป้าหมาย การมีส่วนร่วม เพื่อนำไปสู่พลังอำนาจในการถ่ายทอดภูมิปัญญา ทำให้ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสามารถในการถ่ายทอดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบังเกิดประสิทธิผล ดังที่ Ruchirat (2015) กล่าวว่า การเสริมพลังทำให้ครูมีความสามารถปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายอันเป็นผลมาจากความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง บังเกิดแรงจูงใจในการทำงาน มีพลังในการปฏิบัติหน้าที่อย่างอิสระ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยปราศจากการถูกครอบงำ สอดคล้องกับ Anu-Ekjit (2017) กล่าวว่าผู้บริหารที่สนับสนุนแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจต้องจัดการควบคุม ครอบงำ และข้อจำกัดออกไป เพราะการเสริมสร้างพลังอำนาจให้แก่ครูเป็นการให้อิสระแก่บุคคลได้ทำในสิ่งที่ตนเองต้องการให้บรรลุผลสำเร็จมากกว่าเป็นการสั่งให้ทำตาม อันจะส่งผลทำให้ครูบังเกิดความภาคภูมิใจ ความมั่นใจในตนเอง นำไปสู่ผลลัพธ์ของการจัดการศึกษาเพื่อสร้างอาชีพ บังเกิดเป็นผลดีต่อคุณภาพของผู้เรียนให้มีโอกาสเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ และสามารถค้นพบตัวเองตามความสนใจ และความถนัด ทำให้เกิดการพัฒนาทักษะที่มีความสอดคล้องต่อความสนใจ สอดคล้องต่อสภาพวิถีชีวิตสังคมวัฒนธรรมของตนเอง อีกทั้งจะทำให้สังคมไทยก่อเกิดเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งนอกจากผู้เข้าอบรมจะสามารถนำวิชาความรู้ที่ได้รับจากการเข้าอบรมไปร่วมสร้างสรรค์ประโยชน์ให้แก่ชุมชน และสังคมรอบข้างได้แล้ว ยังนำไปฝึกฝนต่อยอดเพื่อประกอบเป็นอาชีพหลัก หรืออาชีพเสริม นำไปสู่การมีรายได้เพิ่ม สร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้ตนเอง และครอบครัวได้ต่อไปอีกด้วย ทำให้เกิดการสืบสาน รักษา ต่อยอดภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาอาชีพได้อย่างมั่นคง และยั่งยืน

การเสริมพลังครูภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากการคำนึงถึงพหุปัจจัยอันเป็นประการสำคัญแล้ว ยังพบว่าแก่นแท้ของเสริมพลังคือการทำให้ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงเครือข่ายพันธมิตรที่เกี่ยวข้องเกิดความตระหนักรู้ถึงคุณค่า และเห็นถึงความสำคัญของการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญา ทั้งนี้เพื่อให้ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้เป็นเจ้าของมรดกความรู้ นำส่งต่อองค์ความรู้ไปสู่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด อันจะบังเกิดผลดีเป็นประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนที่ได้รับความรู้อย่างเต็มเปี่ยมสามารถนำไปสู่การต่อยอดพัฒนาเป็นอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณภาพชีวิตที่มั่นคง นอกจากนี้ยังเป็นการสืบสาน รักษา ต่อยอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาได้อย่างยั่งยืนสืบไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สถาบันการศึกษา และหน่วยงานภาครัฐที่มีการจัดการศึกษาเพื่อการสร้างอาชีพโดยครูภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถนำกรอบแนวทางการเสริมพลังครูภูมิปัญญาท้องถิ่นฯ ข้อค้นพบที่ได้จากงานวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนพัฒนาศักยภาพครูภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่อื่นๆ ที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน
2. ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานพลังหลักสำคัญในการขับเคลื่อนเชื่อมโยงแนวคิด และองค์ความรู้ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของภูมิปัญญาไทย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการทักษะความรู้ หน่วยงานภาครัฐที่มีการจัดการศึกษาโดยครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรได้มุ่งเน้นประสานพลัง สร้างทัศนคติที่ดี หาหนทางเสริมพลังอำนาจครูภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นภูมิใจในความสามารถของตนเอง บังเกิดพลังใจในการถ่ายทอดความรู้ โดยเฉพาะผู้บริหารบุคคลสำคัญที่จะต้องทำหน้าที่เสริมสร้างพลังเพื่อให้ครูสามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข อันจะเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน และบรรลุเป้าหมายขององค์กร
3. หน่วยงานภาครัฐควรเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการความรู้บนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น และส่งเสริมให้มีการบรรจุองค์ความรู้ภูมิปัญญาเป็นหลักสูตรท้องถิ่นในสถานศึกษา มีการติดตามผลสนับสนุนให้เกิดการนำไปปฏิบัติจริง เพื่อส่งเสริมให้เกิดการนำเสนอผลงานอย่างเป็นรูปธรรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนงบประมาณอย่างเหมาะสม
4. จากข้อค้นพบสถานศึกษาสามารถนำไปกำหนดเป็นแนวทางในการส่งเสริมครูภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยมีเครือข่ายความร่วมมือมาเป็นภาคีร่วมพัฒนา

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการศึกษาแนวทางการเสริมพลังครูภูมิปัญญาท้องถิ่นในวิชาอื่น และพื้นที่อื่น เพื่อหาจุดต่าง จุดร่วม ที่เป็นข้อสรุปในการเสริมพลังให้แก่ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นได้สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาออกมาได้อย่างมีประสิทธิภาพสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เพื่อต่อยอดในการสร้างคน สร้างครูภูมิปัญญาท้องถิ่นมีอาชีพที่มีการจัดการเรียนรู้นบนฐานภูมิปัญญาไทยให้มีความมั่นใจ อันจะส่งผลให้คนเกิดการพัฒนา เกิดการสร้างอาชีพ นำไปสู่

คุณภาพชีวิตที่ดี ชุมชนเข้มแข็ง สังคมแข็งแรง อันจะบังเกิดรากฐานที่ทำให้ประเทศชาติก้าวไปข้างหน้าได้อย่าง มั่นคงยั่งยืน

References

- Anu-Ekjit, D. (2017). *The Empowerment Affecting the Organizational Commitment of Private School Teachers in Nakhonpathom Province* [Unpublished master's thesis]. Silpakorn University. [In Thai]
- Charoenchim, J., and Deelers, S. (2020). Processes to Transfer the Wisdom of the Elderly through Sustainable Communities and Societies. *Parichart Journal*, 33(2), 152-167. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/parichartjournal/article/view/236501/167480> [In Thai].
- Chomsavai, T. (2020). *Development of Administration Strategy for School Empowerment under the Secondary Education Area Office* [Unpublished doctoral dissertation]. Valaya Alongkorn Rajabhat University. [In Thai]
- Office of the Education Council. (2011). *Model and methods for organizing learning activities of Wisdom teachers for driving the Sufficiency Economy in Local*. Publisher V.T.C. Communication. [In Thai]
- Phusee-orn, S. (2018). Enhancing the Model for Learning Management Participatory of Local Wisdom for small-sized schools. *Journal of Education Measurement Mahasarakham University*, 24(1), 125-166. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jemmsu/article/view/146663> [In Thai].
- Piyanoot, R. (2021). Knowledge management Model of Elderly's Wisdom of local Administrative Organization: A Case study of Sakon nakhon Municipality. *NRRU Community Research Journal*, 15(4), 42-56. <https://doi.org/10.14456/nrru-rdi.2021.64> [In Thai].
- Ruangpon, R. (2021) Knowledge management model of elderly's wisdom of local administrative organization: A case study of Sakon Nakhon Municipality. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 15(4), 42-56. DOI :10.14456/นร.ร.2021.64 [In Thai].

- Ruchirat, S. (2015). *An Empowerment Model to Develop Instructional Competency of Teachers That Promote Happiness Learning of Primary Students*. [Doctoral dissertation, Silpakorn University]. iThesis Silpakorn University. <http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/handle/123456789/557> [In Thai].
- Suajoy, W. (2021). *The Empowerment of Administrators and Teacher Professional Standards Performance in School Under Singburi Primary Educational Service Area*. [Master's Thesis, Silpakorn University]. iThesis Silpakorn University. <http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/handle/123456789/3543> [In Thai].
- Thonglert, K. (2020). Empowerment Model of Teachers and Educational Personnel for School Academic Work Development. *Journal of MCU Ubon Review*, 5(2), 533-548. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/mcjou/article/view/241055/166163> [In Thai].
- Wintachai, P. (2021). The Job Empowerment of Teachers in Schools Under the Benjaburapha Sub Area in the Secondary Education Service Area Office 2. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(4), 68-81. <https://search.tci-thailand.org/article.html?b3BlbkFydGljbGUmaWQ9NjM2MTgx> [In Thai].
- Wongdeaun Akomsurathan Center. (2019). *Self-Assessment Report: SAR*, Vocational Training Center of Thai People under the Royal Initiative of Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn. Wongdeaun Akomsurathan Center. [In Thai].